

Rapallská smlouva z roku 1922 a sovětsko-německé vztahy ve dvacátých letech

20. století

Dne 16. dubna 1922 došlo k podpisu smlouvy mezi Německem a Sovětským Ruskem, smlouva je známa jako Rapallská. Smlouva byla podepsána v době konání Janovské konference, jež skončila neúspěchem, když Francie požadovala po Sovětském Rusku, aby zaplatilo dluhy carského Ruska a zároveň aby Německo zaplatilo Sovětskému Rusku reparace. Smlouvu signovali ministři zahraničí Georgij V. Čičerin (za Sovětské Rusko) a jeho německý protějšek Walther Rathenau. V listopadu téhož roku byla podepsána doplňková dohoda mezi některými dalšími sovětskými republikami (Ukrajina, Bělorusko, Arménie, Gruzie, Azerbajdžán, Dálněvýchodní republika – též Čitská republika) a Německem.

Německá říše a Ruská socialistická federální sovětská republika se vzájemně dohodly na tom, že se vzdají svých nároků na kompenzace výdajů vynaložených na válku a rovněž za válečné škody, tj. za jakékoliv škody, které mohly oba státy a jejich občané utrpět ve válečných zónách z důvodu vojenských opatření, včetně všech dalších požadavků vůči nepřátelské zemi. Obě strany se rovněž shodly na tom, že se zřeknou náhrady za případné civilní škody, které mohli utrpět státní příslušníci jedné strany z důvodu tzv. mimořádných válečných opatření nebo z důvodu mimořádných opatření provedených druhou smluvní stranou.

Třetí článek smlouvy implikoval okamžité obnovení diplomatických a konzulárních vztahů mezi Německou říší a Ruskou socialistickou federální sovětskou republikou. Ve čtvrtém článku smlouvy se oba státy dohodly na prohloubení obchodních a ekonomických styků, přičemž tyto styky měly být založeny na bázi nejvyšších výhod pro oba státy. Tato zásada však neměla ohrozit privilegia a výhody ve vzájemných ekonomických a obchodních vztazích Sovětského Ruska a ostatních územních celků náležejícím a zformovaným v rámci dřívější Ruské říše.

Sovětská strana mimo jiné nabídla straně německé zařízení určená k vojenskému výcviku a testování zbraní hluboko v ruském vnitrozemí. Obě země měly dokonce společná vojenská zařízení. Jednalo se o kazaňskou tankovou školu, cvičiště dělostřelectva a letectva ve Voroněži a leteckou školu v Lipecku. Naopak Němci měli sovětské straně poskytnout know-how v oblasti technologií a rovněž měli pomoci s formováním elit v rámci Rudé

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

**MS
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

armády, a to vše bez vědomí ostatních zemí. Později ve dvacátých letech Německo poskytlo Sovětskému svazu úvěry ve výši stovek milionů marek s roční úrokovou sazbou 9,4 %. Objem vzájemného obchodu, jenž byl ochromen první světovou válkou, se po podpisu sovětsko-německých hospodářských smluv zvýšil až na 433 milionů marek v roce 1927. Na druhou stranu je však nutno dodat, že objem vzájemné obchodní výměny před vypuknutím první světové války činil 1,5 miliard marek (v hodnotě Říšské marky 2. poloviny dvacátých let). Na konci dvacátých let Německo pomáhalo Sovětskému svazu také s výstavbou závodů na výrobu tanků v charkovských závodech a v leningradském podniku.

Na straně druhé je také nutno dodat, že v roce 1925 Německo podepsalo Locarnské dohody, což Sovětský svaz vnímal jako své potenciální ohrožení politickou izolací a umenšení spolupráce s Německem. Německý přístup k Locarnským dohodám mohl vycházet z podobné obavy, neboť podle článku R. P. Morgana „The Political Significance of German-Soviet Trade Negotiations, 1922–5“ se Německo bálo sovětsko-francouzského sblížení, proto v říjnu 1925 podepsalo obchodní dohodu se SSSR, ale zároveň podpisem Locarnských dohod se vymanilo z dosavadní diplomatické izolace v Evropě.¹

Německo prostřednictvím svého ministra zahraničí Gustava Stresemanna signovalo tzv. Berlínskou smlouvu o přátelství a neutralitě (1926) a za SSSR podepsal smlouvu sovětský ambasador Nikolaj N. Krestinskij. Smlouva potvrzovala trvání sovětsko-německých vztahů stanovených Rapalskou smlouvou v roce 1922 a stanovila, že v případě napadení jedné ze smluvních stran nějakou třetí stranou, druhá smluvní strana zůstane neutrální po celou dobu trvání konfliktu. Stejně tak se žádná ze signatářských zemí neměla účastnit koalic, jejichž cílem bylo hospodářsky nebo finančně bojkotovat jednu ze smluvních stran.

¹ MORGAN, R. P. The Political Significance of German-Soviet Trade Negotiations, 1922-5. *The Historical Journal*, vol. 6, no. 2, 1963, s. 253–271.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

